

Oponentský posudok diplomovej práce

„Problematický žiak z pohľadu učiteľa“

Katedra psychologie, Pedf UK, Praha 2018

Predkladanú diplomovú prácu tvorí 79 strán bez príloh a zoznamu literatúry, a teda vlastný text nepresahuje hranicu odporúčanej dĺžky práce. Z formálneho hľadiska je práca písaná vhodným jazykom. Autorka používa jednoznačné formulácie a uvedené literárne zdroje cituje správne. Práca obsahuje všetky povinné súčasti a je rozdelená na dve hlavné časti: teoretickú a empirickú, pričom obe časti sú členené do zrozumiteľných a logicky nadväzujúcich kapitol a podkapitol.

Teoretická časť je prehľadne rozdelená na kapitoly a podkapitoly, ktoré sú obsahovo konzistentné. Autorka už v úvode hovorí o svojom osobnom zaangažovaní na téme, keďže dlhodobo pracuje v oblasti primárnej prevencie a v texte plynule prechádza od popisu znakov problémového žiaka k žiakovi s poruchou správania a dostáva sa aj k otázke subjektívneho vnímania problému zo strany pedagóga. Poukazuje na fakt, že častokrát na to, aby sa nejaký žiak začal považovať za problémového, stačí už len to, že ho nejaký učiteľ za takého označí podľa svojich subjektívnych merítok.

V teoretickej časti začína autorka všeobecným popisom problémového správania, postupne prechádza k osobnosti problémového žiaka, kde definuje vlastnosti problémových žiakov, pričom sa orientuje aj na hľadanie príčin takéhoto správania. Samostatnú kapitolku venuje otázke reakcií žiakov na školské prostredie, pričom aj tu hľadá skôr na špecifiká reakcií skupiny detí bežne označovaných ako „problémové“. Poukazuje najmä na negatívne formy reakcií, ktoré sú síce pochopiteľné, no narúšajú chod vyučovania a vzdelávanie detí. Dotýka sa aj otázky rodinného prostredia problémového žiaka a konkretizuje obtiažne body v spolupráci rodín so školou.

Celou teoretickou časťou sa tiahne myšlienka, že pomenovanie problému nestačí a že veľkú rolu pri „kreovaní problémového žiaka“ hrá aj samotný učiteľ, ktorý svojím prístupom k danému žiakovi dokáže tento proces tvorby problémového správania v žiakovi buď zvrátiť, alebo podporiť. Ponúknutie viacerých uhlov pohľadu na problémy žiaka je sympatické. Autorka hovorí aj o nárokoch na osobnostné charakteristiky učiteľa, nezabúda ani na nutnosť doplnkového vzdelávania a možnosti supervízie, čo by malo plniť funkciu zdrojov pred syndrómom vyhorenia. V poslednej kapitole teoretickej časti sa venuje aj vzťahom vrstovníkov v triede a pomenúva aj trecie plochy medzi autoritou reprezentujúcou učiteľa a skupinou spolužiakov, ktorí si svoju pozíciu môžu definovať prostredníctvom búrenia sa voči normám.

Autorka pracuje s relevantnými českými a zahraničnými zdrojmi, odkazuje sa taktiež na legislatívu. Rozsah dostupnej literatúry (najmä zahraničnej) zaoberajúcej sa didaktickými postupmi a odporúčaniami pre prácu s triedou nie je malý, no pre potreby diplomovej práce je autorkin výber dostačujúci. Odkazuje na domáce, ale aj na zahraničné monografie, ktoré sa obdobnými myšlienkami zaoberali.

Na začiatku empirickej časti si stanovuje základný cieľ výskumu (zmapovať pohľad vyučujúcich na problémového žiaka na ZŠ) a z neho vyplývajúce 4 výskumné otázky. Zaujímajú ju, koho vyučujúci považujú za problémového žiaka, v čom vnímajú jeho najväčšiu

„problémovosť“, s akými prejavmi problémového správania sa vo svojej praxi stretávajú najčastejšie a akým spôsobom ovplyvňuje prítomnosť problémového žiaka výuku. Na tieto otázky hľadá odpovede v semištruktúrovaných rozhovoroch s piatimi školskými metodičkami prevencie, pričom pri ich následnej analýze sa drží postupov zakotvenej teórie. Dizajn výskumu je popísaný jasne a zrozumiteľne. Autorka vysvetľuje ako je uskutočnená forma zberu i analýz materiálu. Kódovaním rozhovorov sa dopracovala k 10 kategóriám, ktoré následne interpretuje a získava tak odpovede na svoje výskumné otázky. Okrem toho nás oboznamuje aj s ochutnávkou spôsobov riešenia problémového správania a s tým, čo pomáha učiteľom pred vyhorením.

V jednej z odpovedí respondentiek sa stretávame s výrokom, že vo chvíli, kedy sa celá trieda postaví proti jednému žiakovi, všetky metódy zlyhávajú a nedá sa s ním už ďalej pracovať. Čo si o tom myslí autorka? Vidí nejaké alternatívy?

Iná respondentka spomenula dôležitosť vzájomného vzťahu medzi pedagógom a žiakom, ktorý je možné utužovať počas triednických hodín. Má autorka nejaké nápady na posilnenie takýchto vzťahov? Mali by prípadné aktivity prebiehať v školskom prostredí, alebo je vhodné, aby sa vzťah medzi žiakmi a učiteľmi utužoval aj mimo múrov školy?

Autorka na veľkosť svojho výskumného súboru (5 respondentov rovnakého pohlavia) pamätá i pri záveroch, ktoré z dát vyvodzuje. Domnievam sa, že zopakovanie podobne ladeného výskumu na väčšej vzorke respondentov, ktoré by sa zameralo aj na hľadanie riešení a ukážky dobrej praxe práce s problémovými žiakmi by mohlo byť prínosom pre pedagógov, psychológov a vychovávateľov.

Autorka si podľa mňa vybrala zaujímavú oblasť skúmania a k otázkam dizajnu i analýze dát pristupovala starostlivo.

Za veľké plus práce považujem to, že autorka v prílohách uviedla ukážku prepisu rozhovoru a jednotlivé okruhy otázok, čím umožňuje detailný vhľad do toho, akým spôsobom pracovala a čo považovala za smerodajné.

Diplomovú prácu odporúčam k obhajobe.

V Košiciach, dňa 07.05.2018

Lenka Timurová

